

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.727.24

Василиця О.Б., к. е. н.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Львівський торговельно-економічний університет

СПОСОБИ ЗАЛУЧЕННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Василиця О.Б. Способи залучення американських інвестицій в економіку України. Стаття присвячена розгляду проблематики залучення прямих іноземних інвестицій зі США в економіку України. Порівнюються критерії легкості ведення бізнесу для окремих країн регіону ЦСЄ та України. Запропоновано способи, які здатні покращити інвестиційний клімат України, що привабить іноземного інвестора. Серед них варто виокремити державно-приватне партнерство, податкові пільги.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, державно-приватне партнерство, легкість ведення бізнесу, податкові пільги, інвестиційний клімат.

Василиця О.Б. Способы привлечения американских инвестиций в экономику Украины. Статья посвящена рассмотрению проблематики привлечения прямых иностранных инвестиций из США в экономику Украины. Сравниваются критерии легкости ведения бизнеса для отдельных стран региона ЦВЕ и Украины. Предложены способы, которые способны улучшить инвестиционный климат Украины, что привлечет иностранного инвестора. Среди них стоит выделить государственно-частное партнерство, налоговые льготы.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, государственно-частное партнерство, легкость ведения бизнеса, налоговые льготы, инвестиционный климат.

Vasylytsia O.B. Methods of involving FDI from the USA into Ukrainian economy. The article is devoted to the analysis of FDI attraction from the USA to Ukrainian economy. Doing business facts were analyzed in comparison with some countries from CEE. The author proposed some ways that can improve the investment climate of Ukraine, which in turn will attract a foreign investor. Among them, it is worthwhile to highlight public-private partnerships, tax incentives.

Key words: foreign direct investments, public-private partnership, ease of doing business, tax breaks, investment climate.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української економіки значення прямих іноземних інвестицій переважно ототожнюється з універсальним засобом виведення країни з кризи. Окрім галузей, в які необхідно залучати ПІІ, важливою також є країна походження інвестиційних коштів, оскільки переважно такі ресурси надходять з офшорних юрисдикцій. Така ситуація свідчить про процес реінвестування, а не зацікавленість іноземних інвесторів. Тому важливим в цьому питанні є залучення ПІІ з промислово розвинутих країн, серед яких варті уваги США. Зацікавленість України у США базується на таких складових: економіка США є найбільшою економікою світу, через що ця країна є головним актором у міжнародних економічних, та і не тільки економічних, відносинах; співпраця зі США слугує іміджевою складовою та сприяє створенню пози-

тивного образу України на світовій арені; США є країною з давніми демократичними принципами, тому Україні доцільно переймати досвід перебування суспільства та економіки на демократичних основах. Проте виникає логічне питання про те, що потрібно змінити, щоб США також зацікавилися економікою України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика залучення ПІІ в Україну зі США висвітлена в працях таких науковців, як Т. Овчаренко, А. Степанова [1], І. Стебляк [2], Н. Німченко [3], Л. Кльопа [4]. Окремі аспекти співпраці зі США досліджувалися в роботах О. Осадчої (військова безпека) [5], О. Манчуленко (фінансово-технічна допомога) [6] та інших вчених.

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі можливості залучення ПІІ зі США в економіку України на сучасному етапі.

Виклад основних результатів. Активізація інвестиційної діяльності є важливою передумовою економічного зростання. В сучасних умовах інвестиції відіграють важливу роль як засіб виходу з економічної кризи, оскільки сприяють структурним зрушенням в економіці, забезпеченню технічного і технологічного прогресу, підвищенню якісних показників господарської діяльності. Відповідно до щорічного послання Президента України до Верховної Ради у 2016 р. серед пріоритетів для досягнення макроекономічної стабільності є стимулювання інвестиційного зростання. Важливо забезпечити стабільність і прозорість процесів формування сприятливого інвестиційного клімату [7].

Інвестиції зі США відіграють для України подвійну роль: по-перше, інвестиції є джерелом ресурсів для економічного розвитку, а по-друге, інвестиції зі США в Україну виступають гарантом надійності та стабільності української економіки. Виходячи з наведених висновків, вважаємо, що необхідно нарощувати інвестиційний потік зі США.

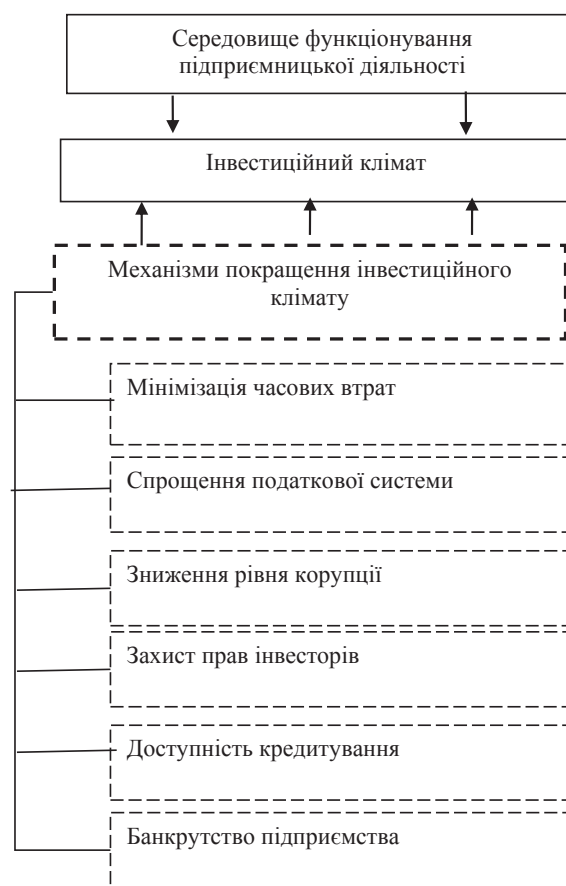
Перешкоди для залучення американських інвестицій є такими, як для інвестицій загалом. Тому заходи щодо покращення інвестиційного клімату сприятимуть надходженню інвестицій зі США в Україну. На рис. 1 представлені можливі шляхи покращення інвестиційного клімату та, як наслідок, збільшення інвестиційного потоку в Україну зі США.

Загалом інвестиційний клімат сам відіграє роль механізму залучення іноземних інвестицій. Оскільки стабільність та передбачуваність середовища слугують факторами залучення ефективних інвестицій, що здійснюють позитивний вплив на економічну безпеку приймаючої країни.

Використовуючи методику “Doing Business”, виділили складові середовища підприємницької діяльності, до яких відносять податкову систему, дозвільну систему (отримання дозволів на будівельні роботи, на електропостачання), захист інвестора, започаткування підприємницької діяльності, доступність кредитування, рішення підприємств про власне банкрутство, здійснення зовнішньоторговельної діяльності, виконання контрактів.

Характерно, що за послаблення або відсутності стабільних інституційних чинників механізмом вирішення проблем взаємодії представників підприємницьких структур з елементами середовища є корупція.

У табл. 1 представлені країни-сусіди України (окрім Білорусі), а також США. Станом на початок 2017 р. ці країни проводили реформи, які стосувалися представлених елементів середовища функціонування підприємницької діяльності. Країни цієї групи використали механізм мінімізації часових втрат під час реєстрації підприємства та отримання дозволів. Застосування цього механізму виявляється через встановлення лімітів часу на розгляд документів та отримання дозволів, а також здійснення реєстраційних процедур за допомогою Інтернету.

Рис. 1. Механізми покращення інвестиційного клімату України

Джерело: складено автором за джерелом [9, с. 128]

Реєстрація нової компанії у Польщі займає 4 дні, оскільки реєстраційний офіс розсилає всю необхідну інформацію по інстанціях самостійно. Угорщина здійснює реєстрацію новостворених підприємств в онлайн-режимі, скасувавши паперові трансакції.

Механізм захисту прав інвесторів зазнає також активного реформування. В Україні ще у 2009 р. був прийнятий закон про акціонерні товариства, який посилив захист міноритарних акціонерів. Згідно з законом наглядова рада повинна схвалити трансакцію між зацікавленими сторонами. В законі прописані детальні вимоги до наглядової ради задля усунення конфлікту інтересів з підвищенням прозорості діяльності компаній. Також чітко регламентовані обов'язки членів наглядової ради та їхні зобов'язання у разі, якщо їхні дії чи бездіяльність заподіяли шкоду компанії.

Складна система сплати податків гальмує розвиток підприємницької діяльності, знижує ефективність використання інвестицій та тим самим послаблює економічну безпеку країни. Тому досліджувані країни провели низку реформ задля спрощення податкових процедур та застосування механізму впливу податків на залучення інвестицій. Росія зменшила ставку податку на прибуток. Чехія, Польща спростили систему сплати податків та зменшили ставку

**Параметри середовища функціонування підприємницької діяльності
в окремих країнах станом на початок 2017 р.**

Країна	Легкість ведення підприємницької діяльності, місце в рейтингу	Податкова система, місце в рейтингу	Реєстрація права власності, місце в рейтингу	Започаткування підприємницької діяльності, місце в рейтингу	Зовнішньо-торговельна діяльність, місце в рейтингу	Захист інвестора, місце в рейтингу
США	8	36	36	51	35	41
Словаччина	33	56	7	68	1	87
Угорщина	41	77	28	75	1	81
Польща	24	47	38	107	1	42
Чехія	27	53	31	81	1	53
Румунія	36	50	57	62	1	53
Росія	40	45	9	26	140	53
Україна	80	84	63	20	115	70

Джерело: складено за джерелом [8]

обов'язкових платежів і податків з персоналу. Чехія також спростила низку адміністративних процедур та полегшила взаємовідносини між податковими органами та платниками податків. Окрім того, ця країна стимулює електронну сплату податків. Румунія запровадила електронну систему податкових платежів, а також об'єднала соціальні платежі. Україна зменшила ставку корпоративного податку на прибуток, а також дала змогу здійснювати електронні сплати податків середнім та великим підприємствам.

Доступність отримання кредиту слугує свідченням сприятливого підприємницького клімату, що дає змогу стимулювати інвестиційну активність через відповідний механізм доступності кредитування. Словаччина надала доступ позичальникам до перевірки своєї особистої інформації, яка знаходиться в базі даних кредитних бюро.

Україна опинилася в рейтингу легкості ведення підприємницької діяльності на останніх позиціях, адже підприємці здійснюють 5 платежів, витрачаючи на це 355,5 годин на рік. Ставка оподаткування становить 51,9%. Для порівняння: в Чехії підприємці витрачають на сплату 8 платежів 234 години протягом року, а ставка оподаткування становить 50%; у Польщі сплачується 7 платежів протягом 271 години на рік при ставці оподаткування 40,4% [8].

Аналізуючи наведену інформацію, можна рекомендувати Україні низку заходів, що дадуть змогу підвищити привабливість для іноземного інвестора, зокрема американського, української економіки. Для пришвидшення започаткування підприємницької діяльності та реєстрації права власності на нерухомість доцільно рекомендувати електронну реєстрацію документів (така практика існує в Індії), комп'ютеризацію всього

процесу реєстрації права власності та його автоматизацію, взявши приклад з Великобританії. Також, зважаючи на розвиток комп'ютерних технологій, варто ширше використовувати електронний підпис, замінивши ним печатки підприємств. Такі дії дадуть змогу в повному обсязі використати механізм мінімізації часових втрат. Задля стимулювання середовища підприємницької діяльності вартим уваги є зменшення стартового капіталу новостворених підприємств. З метою застосування механізму зниження корупції, скориставшись прикладом Грузії, доцільно запровадити фіксований податок під час реєстрації права власності на нерухомість¹. Для уникнення бюрократичних процедур варто запровадити «єдине вікно» для реєстрації права власності.

Підвищити захист інвесторів можна шляхом реформування судової системи, надавши їй більше гнучкості та ефективності, що дасть змогу покращити середовище підприємницької діяльності. Прикладом може слугувати Сінгапур, де рішення про судове виконання договору приймається протягом 150 днів. Окрім змін у судовій системі, необхідно підвищити вимоги щодо розкриття інформації та чітко охарактеризувати зобов'язання наглядової ради.

Щодо сплати податків, то, розширивши використання електронних систем, можна спростити та автоматизувати цю складову бізнес-середовища, що дасть змогу зменшити часові витрати, а також мінімізувати корупцію у цій сфері.

До методів, якими варто залучати інвестиції, можна віднести надання державної допомоги суб'єктам господарювання, що може полягати у зниженні ставок оподаткування, дотації за новостворені робочі місця, дотації за навчання персоналу. Надання допомоги під час інвестування галузей, що є важливими для економічного розвитку держави, практикують Угорщина, Чехія, Польща, тобто країни ЦСЄ із найвищим рівнем економічного розвитку. Доцільними для України видаються використання досвіду Угорщини та Чехії², а також встановлення

¹ В Грузії було встановлено обов'язкову плату під час реєстрації права власності на нерухомість незалежно від вартості власності на рівні 30 дол. США. За словами представників Асоціації нерухомості Грузії, це дало змогу знизити рівень корупцію [8].

² Угорщина, Чехія були вибрані серед країн ЦСЄ через подібні розміри ВВП до українського та подібні обсяги притоку інвестицій у відношенні до України.

мінімального розміру інвестицій задля отримання державної допомоги: для зазначених галузей обробної промисловості – 1 млн. євро, для стратегічних послуг та НДіДКР – 0,5 млн. євро. Мінімальна тривалість інвестиційного проекту повинна становити 4–5 років, що дасть змогу отримати економічні та соціально значимі результати для регіону здійснення проекту. Задля надання рівних прав всім інвесторам можливим видається надання державної допомоги й інвестиціям в інших секторах економічної діяльності, але при сумі інвестицій понад 12 млн. євро. Подібні положення прописані в Законі України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [10]. Однак обсяги інвестиційних проектів, за яких надаються пільги, залежать від розміру підприємства. На нашу думку, доцільніше надавати пільги, зважаючи на галузі, що дасть змогу посилити ефективний вплив на конкурентоспроможність. Також можливо виглядає заборона на репатріацію прибутків від капіталу, вкладеного у сектор фінансового посередництва, терміном на 3 роки, що дасть змогу скоротити його обсяги в Україні. Подібні законодавчі обмеження існують в Аргентині, Чилі, Коста-Ріці. В цих країнах забороняється вивезення інвестованого капіталу протягом трьох років від початку інвестування. Найбільш дієвий інструментарій спостерігається в Чилі, де застава за всіма іноземними інвестиціями, включаючи кредити, не повертається протягом одного року. Такий інструмент можна прирівняти до податку на приплив капіталу. Цей податок найбільш високий саме для короткострокових інвестицій (менше одного року). Водночас Перу гарантує вільну репатріацію прибутків після сплати податків, але обмежує обсяг 20% від загального обсягу вкладеного капіталу [11, с. 162].

Податкові пільги можна запровадити під час здійснення інвестором проекту, що має на меті створення нових виробничих потужностей у галузях, які є пріоритетними, нових науково-дослідних потужностей, нових логістичних потужностей. У такому випадку можна порекомендувати зниження ставки оподаткування прибутків підприємств наполовину. Задля отримання пільг, що надаються під час створення нових робочих місць, інвестор зобов'язаний створити 300 робочих місць у рамках інвестиційного проекту, 150 – у менш розвинених регіонах, 20 – на слабозрозвинених територіях. Задля стимулювання працевлаштування випускників ВНЗ можливим є фіксування їх мінімальної квоти у діючому інвестиційному проекті. Додаткові податкові пільги доцільно надавати під час працевлаштування інвестором неповносправних.

Також можливими видаються податкові пільги під час іноземного інвестування в малорозвинені регіони країни, оскільки в чинному Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» [12] відсутні положення про заохочення іноземного інвестування

на ці території. Логічним виглядає також зниження податку на прибуток підприємств удвічі.

Доцільність заміни податкових пільг на державні гранти виглядає досить дискусійною з огляду на значний рівень корупції у владних та дозвільних структурах. Оскільки у країнах ЦСЄ надання державних грантів відбувається в індивідуальному порядку з огляду на обсяг інвестицій та їх галузеву структуру, в умовах України така діяльність може спровокувати різке зростання корупції. До податкових стимулів найбільш чутливими є інвестиції у технологічні сектори, тоді як інвестиції у традиційних галузях промисловості більше залежать від неподаткових чинників [13]. Таким чином, податкові стимули дадуть змогу залучити ефективні інвестиції у високотехнологічні сфери обробної промисловості України, такі як авіабудування, машинобудування, приладобудування.

Ще одним важливим методом залучення іноземних інвестицій є використання державно-приватного партнерства (ДПП), що дасть змогу здійснити модернізацію економіки України та вирішити низку важливих соціально-економічних проблем. Механізм ДПП дає змогу розподілити ризики, відповідальність та доходи між державою та приватним інвестором. Світова практика засвідчує позитивний досвід використання ДПП у спорудженні автомобільних доріг, об'єктів охорони здоров'я, водопостачання та водовідведення, екотуризмі, рекреаційних галузях. Механізм ДПП дає змогу залучити інвесторів у ті галузі, які є найбільш важливими для функціонування економічної системи, однак відзначаються низькою прибутковістю та обігом коштів.

Згідно з Законом [14] ДПП застосовується в різноманітних сферах, таких як пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування; виробництво, транспортування і постачання тепла, розподіл і постачання природного газу; будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів, а також їх інфраструктури; машинобудування; водопостачання та водовідведення; охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем; переробка відходів; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; управління нерухомістю. Однак світовий досвід показує, що держава для ДПП виділяє обмежену сферу функціонування задля ефективного спрямування бюджетних коштів та вирішення найбільш гострих потреб. Тому можемо рекомендувати залучення іноземних інвесторів за допомогою ДПП у переробку твердих побутових відходів, житлово-комунальну сферу, енергетику в частині побудови сховищ відпрацьованих ядерних матеріалів, будівництво автомобільних доріг. Однак потребує удосконалення нормативно-правова база діяльності ДПП, оскільки через свою складність, багаторівневність

та забюрократизованість вона створює ризики для ефективного використання цього механізму.

Висновки. Покращення інвестиційного співробітництва є можливим завдяки поліпшенню інвестиційного клімату України. Покращення може досягатися завдяки спрощенню податкової системи, зниженню рівня корупції, захисту прав інвесторів, доступності кредитів. Також можемо рекомендувати Україні застосувати механізм державно-приватного партнерства для спільних проектів із США. Меха-

нізм ДПП дає змогу розподілити ризики, відповідальність та доходи між державою та приватним інвестором.

Також можливими видаються податкові пільги під час іноземного інвестування у малорозвинені регіони країни, оскільки в чинному Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» відсутні положення про заохочення іноземного інвестування на ці території. Вартими уваги будуть податкові пільги під час залучення інвестицій у важливі сектори економіки.

Список літератури:

1. Овчаренко Т. Методичні підходи щодо визначення інвестиційної привабливості галузей України / Т. Овчаренко, А. Степанова // Молодий вчений. – 2017. – № 5 (45). – С. 684–688.
2. Стебляк І. Динамізація та структуризація прямих іноземних інвестицій у національній економіці / І. Стебляк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2016. – № 2. – С. 103–109.
3. Німченко Н. Характер українсько-американської інвестиційно-виробничої кооперації у контексті залучення України до глобального відтворювального процесу / Н. Німченко // Економіка та підприємництво : зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів / редкол.: С. Дем'яненко (відп. ред.) та ін. – Вип. 32. – К. : КНЕУ, 2014. – С. 65–80. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://irbis.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/12534/1/65-80.pdf>.
4. Кльоба Л. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України / Л. Кльоба // Агросвіт. – 2016. – № 12. – С. 13–17.
5. Осадча О. Пріоритети партнерства зі Сполученими Штатами Америки в контексті посилення обороноздатності України / О. Осадча // Американська історія та політика. – 2016. – № 2. – С. 84–92. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahp_2016_2_13.
6. Манчуленко О. Україна в зовнішній політиці США: аспекти фінансово-технічної допомоги / О. Манчуленко // Гілея. – 2016. – Вип. 109. – С. 369–373. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_109_96.
7. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/poslanya_new-cc2e3.pdf.
8. Doing business 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2017>.
9. Василица О. Механизм влияния иностранного инвестирования на экономику и благосостояние стран ЦВЭ / О. Василица // Актуальные вопросы современной экономической науки : материалы III Международной научно-практической конференции (г. Астрахань, 15–16 апреля 2014 г.). – Астрахань, 2014. – С. 127–129.
10. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>.
11. Василица О. Усовершенствование системы привлечения иностранных инвестиций в Украину / О. Василица // Актуальные проблемы управления экономикой региона : материалы X Междунар. научн.-практ. конф. (23–24 мая 2013 г.). – СПб., 2013. – С. 161–164.
12. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
13. Stöwhase S. Taxes and multinational enterprises in the EU: Location decisions and income shifting / S. Stöwhase [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://edoc.ub.uni-muenchen.de/3925/1/Stoewhase_Sven.pdf.
14. Про державно-приватне партнерство : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.